

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för humaniora

Utbildning, undervisning och föräldrasamverkan i ett andraspråksperspektiv

Eva Nordwall

2011

B-uppsats 7,5 hp
Humaniora
Svenska som andraspråk B

Handledare: Helena Wistrand
Examinator: Charlotte Engblom

Sammandrag

Syftet med denna uppsats är att försöka ta reda på hur andraspråkselever på den skola jag undervisar uppfattar sin skolsituation gällande Svenska som andraspråk, ämnes- och modersmålsundervisning och vilka faktorer som är viktiga för dem för att de skall lyckas i skolarbetet. Jag har valt att göra en kvalitativ studie på skolan där jag har intervjuat fyra andraspråkselever. I mitt arbete har jag utgått ifrån följande frågeställningar: (1) Vad innebär, för andraspråkseleverna, en väl fungerande undervisning i den svenska grundskolan? (2) Är det viktigt för andraspråkseleverna att de får möjlighet att utveckla andraspråket parallellt med sitt modersmål? (3) Har föräldrasamverkan en betydande roll för andraspråkselevernas skolresultat? (4) Upplever andraspråkselever i hög utsträckning att de får förenklade texter och uppgifter av sina lärare? Hur påverkar det dem i så fall?

Resultaten av min studie stämmer till största del överens med tidigare forskning. Likvärdig, varierad och inspirerande undervisning för såväl första- som andraspråkselever, god samverkan mellan olika pedagoger på skolorna samt mellan hem och skola och att bli sedd och respekterad för den man är betonas av samtliga informanter under mina intervjuer. Alla utom en av informanterna tycker det är viktigt att utveckla andraspråket parallellt med modersmålet. Samtliga informanter tycker det är oerhört viktigt och prestationshöjande att föräldrar engagerar sig i sina barns skolgång. Det förekommer tyvärr att andraspråkselever får förenklade texter och uppgifter av sina lärare och detta uppfattas som mycket kränkande men det verkar ändå inte ske i någon hög utsträckning på skolan.

Nyckelord

Andraspråksinläring, modersmålsundervisning, föräldrasamverkan, språkutvecklande arbetssätt, språk- och kunskapsutveckling

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
1:1 Syfte	4
1:2 Frågeställningar	4
2 Teoretiska perspektiv och tidigare forskning	5
2.1 Språkutvecklande arbetssätt	5
2:1:1 Genrepedagogiken	6
2.1.2 Cirkelmodellen	7
2.2 Cummins fyrfältsmodell	8
2.3 Thomas & Colliers studie	10
2.3.1 Berikande program	10
2.3.2 Stödprogram	11
2.3.3 Resultat av studien	12
2.4 Föräldrasamverkan	12
2.5 Definition av termer och begrepp	14
3 Metod	15
3.1 Varför en kvalitativ studie?	15
3.2 Material och urval	15
3.3 Genomförande	16
3.4 Metodkritik	16
4 Resultatredovisning	18
4.1 Vad innebär, för andraspråkseleverna, en väl fungerande undervisning i den svenska skolan?	18
4.2 Är det viktigt för andraspråkseleverna att de får möjlighet att utveckla andraspråket parallellt med sitt modersmål?	19
4.3 Har föräldrasamverkan en betydande roll för andraspråkselevernas skolresultat?	20
4.4 Upplever andraspråkselever i hög utsträckning att de får förenklade texter och uppgifter av sina lärare? Hur påverkar det dem i så fall?	21
5 Diskussion och slutsatser	24
6 Källförteckning	28
Bilagor	
Bilaga 1 - Intervjufrågor till informanterna	
Bilaga 2 – Brev till informanternas föräldrar	

1 Inledning

Sedan 15 år tillbaka arbetar jag på en 6-9-skola i en mindre stad i sydöstra Sverige. Under mina år på skolan har antalet andraspråkselever som kommit till vår kommun och således också till min skola ökat. Vi har stora krav på oss att möta de här eleverna och deras föräldrar på ett säkert och professionellt sätt. Eftersom tillgången till modermåls- och SvA-pedagoger är mycket begränsad och mest koncentreras till en utav kommunens tre större skolor, har tyvärr våra andraspråkselevs utbildning och undervisning blivit lidande. På skolan finns i dagsläget inte någon fullgod plan för hur vi ska möta våra andraspråkselever och deras föräldrar, inte heller hur vi ska få andraspråkselevernas föräldrar att bli positivt delaktiga i skolan och sina barns skolgång.

Efter ett besök från Skolinspektionen förra året fick skolan flera anmärkningar på hur ämnet Svenska som andraspråk sköttes och just att det helt saknades en organisation för hur man tar emot andraspråkselever. Inte mycket har hänt sedan dess delvis på grund av en undermålig budget men också på grund av bristande kunskap och engagemang från skolans hårt stressade och pressade skolledning. Min utbildning inom Svenska som andraspråk med hjälp av Lärarlyftet är dock ett steg i rätt riktning från deras sida. Stor förhoppning ligger hos många, inklusive skolledningen, att jag skall hjälpa skolan till rätta med organisationen för Svenska som andraspråk. Den här uppsatsen kommer förhoppningsvis underlätta för mig i min framtida yrkesroll på skolan men också bidra till att öppna ögonen på både skolledning och kollegor runt om i landet som kanske behöver få klarhet i att det faktiskt ligger på allas ansvar att hjälpa och stötta våra andraspråkselever i deras utveckling.

När man pratar med andraspråkselever på min skola verkar det konstigt nog som att många trots allt är ganska nöjda med den hjälp och stöttning de får. Det känns inte som att de uppfattar sin utbildning som så bristfällig som den faktiskt är. Många av eleverna har dessutom ganska olika uppfattning om vad som är viktigt för dem för att de skall nå goda studieresultat. Tyvärr verkar det dock som att en del av andraspråkseleverna har råkat ut för att få förenklade texter, böcker och uppgifter då olika lärare på ett felaktigt sätt försökt anpassa sin undervisning till en lägre språklig nivå så att eleverna ska kunna

hänga med. Detta verkar ha medfört minskad motivation och en del besvikelse och upprördhet hos några av de drabbade.

Forskning visar på att flera faktorer samverkar vid utbildningen av andraspråkselever. För att de skall kunna nå skolframgång är exempelvis en sociokulturellt stödjande miljö, samverkan mellan ämnes- och modersmåls lärare, samverkan mellan hem och skola samt fokus på skolans ansvar att ge alla elever rätt till en likvärdig utbildning några mycket viktiga delar. I min uppsats kommer jag att belysa några av dessa faktorer samt försöka förmedla några andraspråkselevs egna tankar och känslor kring det här.

1.1 Syfte

Jag vill med min uppsats försöka ta reda på hur andraspråkselever på min skola uppfattar sin skolsituation gällande ämnes- och modersmålsundervisning och vilka faktorer som är viktiga för dem för att de skall lyckas i skolarbetet. Jag vill också undersöka ifall det är mer vanligt än ovanligt att ämneslärare gör det lätt för sig och ger andraspråkselever alldeles för enkelt material och förenklade uppgifter istället för att försöka individanpassa både på rätt språklig och rätt innehållsmässig nivå och därmed motivera till nya utmaningar och goda resultat.

1.2 Frågeställningar

Mina frågeställningar är:

1. Vad innebär, för andraspråkseleverna, en väl fungerande undervisning i den svenska grundskolan?
2. Är det viktigt för andraspråkseleverna att de får möjlighet att utveckla andraspråket parallellt med sitt modersmål?
3. Har föräldrasamverkan en betydande roll för andraspråkselevnas skolresultat?
4. Upplever andraspråkselever i hög utsträckning att de får förenklade texter och uppgifter av sina lärare? Hur påverkar det dem i så fall?

2 Teoretiska perspektiv och tidigare forskning

Forskning i andraspråksinlärning är ur ett vetenskapligt perspektiv förhållandevis nytt. Den moderna forskningen kring språkinlärningen började mot slutet av 1960-talet i samband med den tidens migration av arbetskraft till västvärldens industriländer. Det var först då man på allvar kom att uppmärksamma att inlärningen av ett nytt språk i ett nytt land inte alltid är så enkel, vare sig för vuxna eller barn. Tidigare hade behaviorismen, inklusive den kontrasiva hypotesen, varit den ledande psykologiska inlärningsteorin. Nu övergick man istället till en mer mentalistisk och kognitivt baserad inlärningsteori. Fokus flyttades i och med detta från resultatet av andraspråksinlärningen till inläraren själv och de inlärningsprocesser som förekommer när man skall tillägna sig ett nytt språk (Abrahamsson 2009:21).

Modersmålets betydelse inom andraspråksteori har skiftat genom åren. De senaste årtiondena har man fått en klarare syn på tvärspråkighet som en mycket viktig kognitiv del i språkutvecklingen. Fortfarande tror dock vissa att modersmålsundervisning under några timmar i veckan försämrar möjligheterna att få en lyckad andraspråksutveckling bara på grund av själva närvaron och kunskapen av ett annat språk (Abrahamsson 2009:252). En del menar att förstaspråket då lärs in på bekostnad av andraspråket (Hyltenstam 1994:11).

I följande avsnitt kommer jag att fokusera på forskning som gjorts om andraspråksinlärning och modersmålsundervisning. Jag kommer exempelvis presentera Cummins fyrfältsmodell, som är en av de viktiga teoretiska utgångspunkter som finns kring Svenska som andraspråk samt redogöra för en omfattande empirisk studie som gjorts i USA av Thomas och Collier och som innefattar tvåspråkiga elevers skolframgång.

2.1 Språkutvecklande arbetssätt

Elever som lär sig på sitt andraspråk ställs inte bara inför utmaningen att lära sig ett nytt språk utan de ska samtidigt tillägna sig ämneskunskaper på ett språk som de inte behärskar. I boken *Svenska som andraspråk* skriver Margareta Holmegaard och Inger

Wikström en artikel om detta fenomen (2004:539). De menar att ämnesundervisningen ställer stora krav på nya språkfärdigheter, eftersom olika ämnen karakteriseras av ett särskilt språk. Eftersom elever som varit en kort tid i Sverige måste lägga sin energi på själva språkinläringen, riskerar de att gå miste om de ämneskunskaper som övriga elever tillgodogör sig under tiden. Författarna menar att andraspråkseleverna måste få dessa ämneskunskaper på sina modersmål samtidigt som de lär sig svenska, annars kommer de aldrig att nå samma ämneskunskapsnivå som sina svenska kamrater.

Holmegaard och Wikström (2004:539) anser att denna möjlighet är väldigt begränsad i Sverige. Oftast får flerspråkiga elever sin ämnesundervisning på svenska. Därför, skriver författarna, är det viktigt att ämnesundervisning som är anpassad efter dessa elevers behov sätts in på ett tidigt stadium. Den svenska skolan idag är målstyrd och därför måste ämnesundervisningen läggas upp på ett sätt som gör det möjligt även för andraspråkselever att nå sina mål. Svenska som andraspråk och ämnesundervisningen behöver stärka och stödja varandra. För att det skall lyckas krävs, parallellt med undervisningen i svenska som andraspråk, en långsiktig och metodisk satsning på en språkutvecklande ämnesundervisning.

2:1:1 Genrepdagogen

En mycket framgångsrik metod för språkutvecklande ämnesundervisning är den så kallade Genrepdagogen, som växte fram genom ett forskningsprojekt i den så kallade Sydneyskolan i Australien under slutet av 80-talet och början av 90-talet. Denna skolbildning var starkt influerad av Michael Hallidays språketeori inom Systemisk Funktionell Lingvistik (SFL), Lev Vygotskys kunskapssyn, den sociokulturella skolan och Jim Martins och Joan Rotherys pedagogiska modell ”cykeln för undervisning och lärande” (Johansson 2009:33). Syftet med projektet var att utveckla undervisningen i läsning och skrivning och ge eleverna bättre redskap för att möta de olika krav som skolan ställde på dem. När man arbetar med genrepdagogen har man möjlighet att anpassa undervisningen till olika typer av inlärare. Man leder eleverna explicit genom en rad strukturerade faser till ett självständigt skrivande inom ett ämne som är anpassat efter elevernas behov och utvecklingsnivå i både språk och kunskap.

Enligt den genrebaserade pedagogiken behöver samtliga elever, och då speciellt de med olika inläringssvårigheter och de som undervisas i ett andraspråk, explicit undervisning i hur fakta presenteras i olika texttyper. Alla elever skall i undervisningen få ta del av en

mångfald olika typer av texter med olika syften och i olika sammanhang, förekommande både i och utanför skolan, för att de skall kunna använda dem som förebilder till sitt eget skrivande. Med hjälp av läraren arbetar man sedan tillsammans i klassen för att upptäcka hur olika texttyper är konstruerade gällande både struktur, ordförråd och grammatik. Tillsammans diskuterar man också vilka syften texterna har, vilken läsekrets de vänder sig till o s v. På det här sättet utvecklas hos eleverna en god genremedvetenhet och de lär sig i vilka sammanhang man kan använda olika typer av texter för att få fram rätt syfte. Grundläggande är också att man tillsammans lär sig ett metaspråk, d v s ett språk för att tala om det aktuella språket, som används av både lärare och elever (Johansson 2009:34).

Språk och kunskap utvecklas samtidigt och är helt beroende av varandra när man arbetar enligt genrepdagagogikens teorier. Synlig, explicit undervisning om språket och genrer i olika ämnen utgör en central bas för det genrepdagagogiska arbetet i skolan (Axelsson 2009:7). Arbetssättet syftar både till att hjälpa elever att upptäcka olika mönster och nivåer i språket och att utveckla olika ämnesområden. När man som lärare arbetar med genrepdagagogik arbetar man parallellt med språkutveckling och ämnesundervisning. Eleverna får under arbetets gång viktig stöttning av läraren genom tydliga strukturer för att de skall kunna utveckla nya kunskaper och nya begrepp och kompetenser.

2:1:2 Cirkelmodellen

För att praktiskt kunna arbeta med genrepdagagogik i skolan används en genrebaserad modell för undervisning och lärande, den så kallade cirkelmodellen. Den synliggör språkanvändningen i de viktigaste genrerna i skolan. Enligt den här pedagogiska modellen som Martin & Rothery utvecklat omfattas sex basgenrer som aktuella i skolsammanhang. Cirkelmodellen innehåller fyra steg/faser. Man behöver inte gå igenom alla steg varje gång och möjligheten finns också att man kan byta ordning på de olika faserna.

Den första fasen handlar om att bygga upp kunskap, inskaffa ett lämpligt ordförråd och lära sig förstå olika begrepp och uttryck som är knutna till det givna ämnet. I den andra fasen tittar eleverna på förebilder i form av olika modelltexter inom den valda genren som eleven och läraren tillsammans plockar isär och analyserar för att förstå hur de är

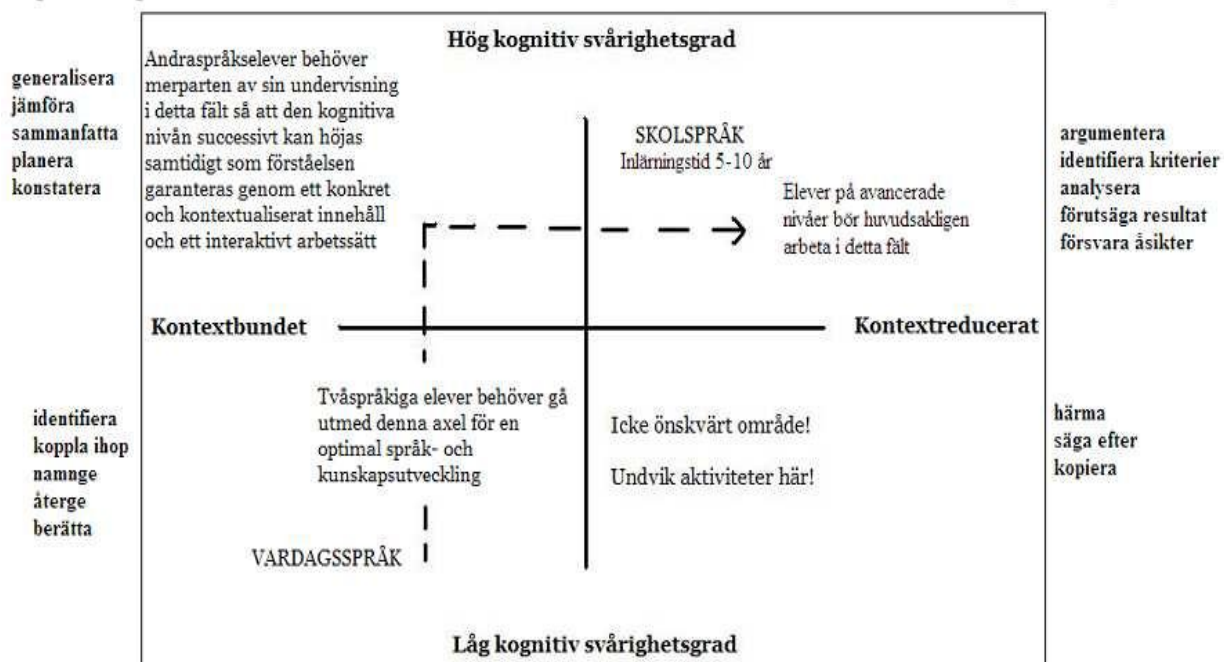

uppbyggda. Man diskuterar tillsammans syftet med texten och strukturen och mönstret i den. Man plockar sedan ihop texten igen. Med tiden lär eleverna sig hur strukturerna för de olika textgenrerna ser ut och kan i och med det känna sig trygga när de skall skriva olika slags texter. I fas tre görs en gemensam textkonstruktion av läraren och eleverna tillsammans. Eleverna bestämmer vad som skall skrivas och hur det skall skrivas men läraren styr samtalet under den gemensamma textkonstruktionen och stöttar eleverna exempelvis genom att fråga och diskutera kring de ord och det innehåll som de vill använda. Den färdiga texten från fas tre kan senare användas som modelltext när eleverna i den sista fasen, fas fyra, skall skriva en egen text. De har då möjlighet att gå tillbaka och titta på den text de skrivit tillsammans med läraren och de andra eleverna för att hitta rätt ordning och struktur i det egna skrivandet (Kuyumcu 2004:584-590).

2:2 Cummins fyrfältsmodell

En del av de lärare som är medvetna om att eleverna har otillräckliga kunskaper i andraspråket kanske väljer att ge eleverna förenklade läroböcker och uppgifter i tron att det skall underlätta för dem. När en lärare märker att eleverna har svårt att formulera sig tydligt, sänker man kraven ytterligare och låter eleverna slippa både att tala och skriva om ämnesinnehållet. Detta leder naturligtvis till att såväl kunskapsinhämtandet som språkinläringen minskar avsevärt. Det pedagogiska klimatet försämras och interaktionen stannar av. Läraren behöver i ett sådant läge hjälp och stöd för hur situationen kan förändras och förbättras.

Jim Cummins har utarbetat en matris, den så kallade fyrfältsmodellen (Cummins 1996, i Holmegaard & Wikström 2004:545), som kan utgöra ett gott stöd för lärarna i deras pedagogiska arbete med andraspråksleverna. Exempelvis ger den vägledning när man skall planera undervisningens olika moment och progressionen i dem så att man på bästa sätt främjar den kognitiva utvecklingen parallellt med språk- och kunskapsutvecklingen. Fyrfältsmodellen är också till hjälp när man skall individualisera, modifiera momenten samt utvärdera undervisning, uppgifter, elevernas arbete och måluppfyllelsen. Kärnan i Cummins modell är att man alltid skall utgå ifrån elevernas egna förutsättningar och behov. Viktigt är också att man integrerar innehåll och språk i arbetet vilket främjar en meningsfull inläring.

Figur 1. Cummins modell för språk- och kunskapsutveckling. Fritt efter Holmegaard & Wikström (2004:545).

Enligt Cummins modell bör undervisningen följa ett visst mönster där det krävs att andraspråkseleverna mer och mer måste få arbeta med uppgifter på högre kognitiva nivåer för att utvecklas. Det kontextuella stödet för att klara olika uppgifters språkliga krav är oerhört viktigt. Andraspråkseleverna kräver till en början extra mycket kontextualisering vilket kan ske genom att man i undervisningen använder ett laborativt och interaktivt arbetssätt för att avlasta språket (Holmegaard & Wikström 2004:544). Exempelvis kan de yngre barnen som skall lära sig mer om fjärilar få lyssna på enkla sagor och berättelser om fjärilar och kanske till och med få möjlighet att i verkligheten följa det lilla äggets väg, vidare till larv och puppa för att sedan bli en vacker fjäril som eleverna kan släppa ut i det fria. De äldre barnen kan i sin tur få laborera i små grupper kring magnetism och presentera sina laborationer inför andra smågrupper.

Viktigt i det här arbetet, oavsett vilken nivå eleverna befinner sig på, är att låta dem få många tillfällen till att diskutera och arbeta i smågrupper så att de har möjlighet att använda språket i ett utforskande syfte. Cummins betonar att samspelet med andra jämnåriga eller vuxna, det vill säga den sociala interaktionen, är av stor betydelse för kontextualiseringen. Efter hand som eleverna lyckas med mer och mer komplexa

uppgifter lär de sig att med hjälp av språket växla mellan kontextbundet och kontext-reducerat vilket troligtvis också ökar motivationen hos dem. Motivation skapar i sin tur drivkraft att vilja sträva mot ökad inläring och därmed också nå en snabbare progression i utvecklingen (Holmegaard & Wikström 2004:544-546).

Ett begrepp som framstår som centralt i Cummins forskning är *empowerment*. Cummins förklarar empowerment som något som kan bidra till att förändringar sker hos eleven. Det går ut på att man skall hjälpa eleven att bli stolt och stärkt i sin sociala verklighet. Detta kan sedan ge eleven styrka att, i samspel med lärare eller andra elever, lära sig, tänka nytt och ta till sig ny kunskap. Styrkan finns hos eleven, men framkommer i samspel med läraren eller en andra elever (Cummins 1996, i Axelsson 2009:510).

Förutom den behjälpliga fyrfältsmodellen presenterar också Cummins fyra viktiga nyckelområden som varje skola bör utgå ifrån för att på bästa sätt inkludera andraspråksinlärare: (1) ett aktivt deltagande från föräldrar och närsamhälle, (2) kulturellt och språkligt inlemmande, (3) bedömning/utvärdering och (4) pedagogik (Gibbons 2008:30).

2.3 Thomas & Colliers studie

En mycket omfattande empirisk studie av tvåspråkiga elevers skolframgång har gjorts i USA av Wayne Thomas och Virginia Collier. Studien, *A National Study of School Effectiveness for Language Minority Students' Long-Term Academic Achievement*, har pågått mellan 1982 och en bit in på 2000-talet. Dess syfte har varit att ge skolor ett kunskapsunderlag som bas för att förändra sin undervisning för tvåspråkiga. Ett viktigt resultat i studien är att det tar lång tid att lära sig ett andraspråk och att det är svårt att få hela sin skolgång på detta språk (Axelsson 2004:513). Thomas & Collier har studerat två olika typer av undervisningsprogram för andraspråksinlärare, så kallade berikande program och stödprogram. I nedanstående avsnitt redovisar jag dessa båda undervisningsprogram mer ingående.

2.3.1 Berikande program

Berikande program (Program 1-2) har en additiv inriktning och ”lägger till något till det eleverna redan kan och vet”.

Program 1 i USA är ett så kallat tvåvägsprogram med två språk där hälften av eleverna har engelska som förstaspråk och den andra hälften av eleverna har ett annat förstaspråk, exempelvis spanska. Undervisning ges halva tiden på engelska och halva tiden på spanska under en period på 6-12 år, vilket innebär att alla elever får möjlighet att utveckla kunskap på både sitt modersmål och ett andraspråk. Det här programmet innebär en mer jämlik utgångspunkt för elevernas lärande (Thomas & Collier 1997, i Axelsson 2004:513).

Program 2 är ett envägsprogram med två språk där hela klassen består av exempelvis spankstalande elever. Halva dagen får klassen undervisning i ämnen och språk på spanska och halva dagen på engelska under en tidsperiod på 6-12 år. Eleverna i detta program har kontakt med en annan klass som består av elever med engelska som förstaspråk. Skillnaden från Program 1 är att den sociala integreringen saknas och att de engelsktalande barnen inte får lära sig spanska som ett andraspråk (Thomas & Collier 1997, i Axelsson 2004:514).

2.3.2 Stödprogram

Stödprogram (Program 3-6) beskrivs som ”att ordna det som ses som ett problem”.

Program 3 är ett övergångsprogram som är ämnesinriktat. Här får minoritetsspråkseleverna språk- och ämnesundervisning på modersmålet och engelska under de 3-4 första åren. Under halvdagar integreras minoritetselever med majoritetselever (Thomas & Collier i Axelsson 2004:514).

Program 4 är också ett övergångsprogram med mer traditionell undervisning. Språk- och ämnesundervisningen i det här programmet är mer begränsad än i den tredje programtypen och pågår bara under cirka 2-3 år (Thomas & Collier 1997, i Axelsson 2004:514).

Program 5 innebär engelska som andraspråk, ämnesinriktat. Här förekommer över huvudtaget ingen språk- eller ämnesundervisning på modersmålet. Däremot får minoritetseleverna anpassad ämnesundervisning på engelska under cirka 2-3 år (Thomas & Collier 1997, i Axelsson 2004:514).

Program 6 utgörs av engelska som andraspråk, utanför klassen. I den här programtypen går minoritets eleverna i en reguljär klass och får under några timmar i veckan under cirka 1-2 år gå ifrån klassen för att få språkundervisning i engelska som andraspråk hos en särskild lärare i ett annat klassrum. Eleven är i det här programmet helt integrerad med de enspråkiga eleverna och förväntas klara av sin ämnesinläring på egen hand utan anpassning eller särskilda förklaringar (Thomas & Collier 1997, i Axelsson 2004: 514-515).

2.3.3 Resultat av studien

Thomas & Colliers studie visar att de tvåspråkiga eleverna som under sina fem-sex första skolår får möjlighet att lära sig parallellt på både första- och andraspråket är de som når ungefär samma nivå som enspråkiga, både språkligt och innehållsmässigt, när de kommer till slutet av sin skolgång. Det är endast i de berikande programmen som den nödvändiga kunskapsinhämtningen parallellt med språkinläringen är möjlig. Desto mer eleverna får utveckla tankar och kunskaper på förstaspråket på en åldersanpassad nivå, desto bättre klarar de alltså sin ämnesutveckling på andraspråket när de når de sista åren i skolan (Thomas & Collier 1997, i Axelsson 2004:518).

Studien visar också att tvåspråkiga elever når bättre resultat när de går i skolor där de värdesätts och blir behandlade med respekt, d v s när de befinner sig i en sociokulturellt stödjande miljö. I studien framgår tydligt att där andraspråkseleverna känt sig delaktiga och där lärarnas förväntningar på dem varit höga lyckades de också väl (Gibbons 2008:30). De tvåspråkiga barnen bör ses som en stor tillgång och deras livserfarenheter och modersmål ska ges utrymme och användas aktivt i undervisningen (Thomas & Collier 1997, i Axelsson 2004:520).

2.4 Föräldrasamverkan

Många forskare betonar vikten av en god samverkan mellan hem och skola i ett andraspråksperspektiv. En av dessa är den kanadensiske forskaren D. Corson, som med stöd av sin forskning har lagt fram en rad olika punkter som talar för en god och kontinuerlig kontakt mellan hem och skola. Exempelvis är det av stor betydelse att verka för en aktiv föräldrasamverkan närmare läraren i beslutsfattandet för barn från olika sociala och kulturella bakgrunder. Viktigt är också att försöka få föräldrar med varierad bakgrund att växa i självförtroendet och få dem att tro på sin egen förmåga

vilket i sin tur påverkar deras barns inläring positivt (Corson 1998, i Axelsson 2004:526) Om skolorna med hjälp av dessa punkter lyckas involvera familjerna i ett gemensamt beslutsfattande skapar de också en känsla av att ha ett gemensamt syfte och gemensamma visioner mellan skolan och andraspråkselevernas familjer (Corson 1998, i Axelsson 2004:529).

För många familjer som kommer från ett annat land till Sverige kan det bli svårt att anpassa familjens forna ordning. Förskjutningar i både prestige och ansvarsområden är vanliga i och med att barnen kanske lär sig bättre svenska än föräldrarna och därmed blir nyckelpersoner i kontakten med exempelvis skola och myndigheter. Eftersom man i Sverige tycker lite synd om kvinnorna vill man gärna hjälpa dem och de kanske får en smidigare och bättre service hos de sociala myndigheterna än männen. Dessutom betraktas en del invandrade män med misstänksamhet, vilket i värsta fall kan leda till diskriminering. Far- och morföräldrar förlorar ofta den prestige de tidigare besuttit genom sin livserfarenhet, som i det nya landet kan dömas ut som förlegad och gammalmodig. Spänningarna som kan uppstå i en del familjer kan vara förödande (Otterbeck 2000:46).

Förutom det ovanstående kan också mötet med den svenska skolan leda till stor förvirring hos föräldrar och barn. I många länder fungerar skolan helt annorlunda ut än i den svenska. Därför är det viktigt att redan från början presentera den svenska skolutbildningen och vad den står för så att föräldrar och deras barn kan få större förtroende för den. Det är också viktigt att skolpersonal och föräldrar på ett tidigt stadium kommer i kontakt med varandra och får en god relation. Skolpersonalen måste förklara vad som lärs ut och hur undervisningen går till och föräldrarna kan i sin tur berätta vilka önskemål eller förväntningar de har på skolan (Otterbeck 2000:48).

Det finns många lärare som känner sig osäkra i sitt möte med andraspråkselever och deras föräldrar. Det kanske dyker upp nya situationer som läraren inte mött tidigare och som han/hon inte vet hur man skall hantera. Här är det oerhört viktigt för lärarna att försöka kompromissa och söka lösningar i samband med olika situationer som kan uppstå och försöka förstå att det tar tid för föräldrarna att lära sig lita på det svenska samhället och att våga anförtro sina barn åt den svenska skolan. Många föräldrar kanske

skräms av den bild som media målar upp av skolan: det saknas disciplin, barnen får inte lära sig respekt för vuxna, barnen får lära sig om sex o s v. Om skolpersonalen och föräldrarna träffas och får klargöra sina ståndpunkter och eventuella frågetecken för varandra ökar möjligheterna för att mötas och för en fortsatt god samverkan (Otterbeck 2000:49).

Det är viktigt och naturligt att föräldrar har en central roll i sina barns skolgång. När samarbetet mellan hem och skola är positivt stärker detta såväl elever, föräldrar och lärare. Att försöka hitta former för ett sådant samarbete oberoende av föräldrarnas utbildningsnivå är därför av stor vikt för såväl lärare som föräldrar (Axelsson 2004: 524).

2.5 Definition av termer och begrepp

I min uppsats förekommer ett antal teoretiska begrepp. Jag talar exempelvis om *Modersmål och förstaspråk*, vilket är det språk som barnet socialiseras i och möter i hemmet. De barn som har annat modersmål än svenska är de som jag benämner som andraspråksinlärare eller tvåspråkiga elever. När jag syftar på barnets inläring av svenska som andraspråk talar jag om *andraspråksinläring*. *Två- och flerspråkiga elever* är de som använder sig av två eller flera språk i sin vardag.

Vidare nämner jag i min uppsats också begreppen *kontextbundet* och *kontextreducerat* i en del sammanhang. För att en elev ska kunna tolka en uppgift och kunna sätta sig in i ett problem krävs en förförståelse. Kontextbundet innebär en här och nu-pedagogik där läraren förtydligar och upprepar om eleven inte förstår. Här används mycket gester och icke-verbala tecken för att förenkla inläringen. I en kontextreducerad inläringssituation används istället språket för tolkning och förståelse. Här är förståelsen beroende av elevens språkbehärskning.

3 Metod

Jag har valt att göra en kvalitativ studie på den skola där jag undervisar. Jag har i min undersökning intervjuat fyra andraspråkselever, två flickor och två pojkar i årskurs 8, utifrån mina frågeställningar. Intervjumaterialet finns som bilaga i slutet av uppsatsen.

3.1 Varför en kvalitativ studie?

Då vi har väldigt få elever på skolan som både har erfarenhet av Svenska som andraspråk och modersmålsundervisning skulle resultatet av en kvantitativ undersökning hos oss kunna bli otillräckligt för att kunna analysera. Jag har av den anledningen istället valt att göra en kvalitativ studie genom att intervjua fyra elever med annat modersmål än svenska, där samtliga har erfarenhet av undervisning i både svenska som andraspråk och modersmål.

En annan anledning till mitt val av kvalitativa intervjuer är att informanterna här har möjlighet att utveckla och fördjupa sina svar under pågående intervju. Frågeställningarna kan också förändras och följdfrågor kan ställas. Man ser hur informanterna reagerar på de olika frågeställningarna och man kan anpassa intervjun efter det.

3.2 Material och urval

Jag har valt att intervjua fyra elever med annat modersmål än svenska. Samtliga har eller har haft erfarenhet av modersmålsundervisning. Eleverna består av två flickor och två pojkar och samtliga går i årskurs åtta. Två av eleverna är födda i Sverige men har föräldrar som flyttat hit strax innan de föddes. De två andra kom till Sverige i förskoleåldern.

Mitt val föll på dessa fyra elever eftersom jag sedan ett par år tillbaka undervisar dem i ett annat ämne på skolan och då och då hört dem ha kommentarer kring både deras undervisning i Svenska som andraspråk och deras modersmålsundervisning. Jag har totalt fem elever som är lämpliga att delta i min undersökning i mina ordinarie undervisningsgrupper. Då två pojkar och två utav tre flickor går i årskurs åtta blev det just dessa fyra som jag valde ut som mina informanter.

3.3 Genomförande

Jag intervjuade eleverna var och en för sig och använde mig av diktafon för att i efterhand kunna sammanställa resultatet i lugn och ro och för att de inte skulle påverkas av varandras svar eller känna sig tvungna att svara på ett eller annat sätt. Det som kunde blivit ett problem var tiden för intervjun. Då jag inte ville att eleverna skulle missa tid i mitt eller något annat ämne kom jag och eleverna, efter deras egna förslag, överens om tider på deras lunchrast.

Eftersom samtliga elever i skrivande stund är under femton år krävs ett medgivande till intervjun av elevernas föräldrar. Jag skrev därför ett kort brev (se Bilaga 2) hem till föräldrarna där jag presenterade det jag skulle göra, syftet med det och hur jag skulle redovisa resultatet. Både eleverna och deras föräldrar informerades också om att allt material jag skulle få i mina intervjuer skulle behandlas med största sekretess och dessutom aidentifieras så att källan ej skulle kunna spåras. Jag bad föräldrarna om ett skriftligt medgivande ifall de tyckte det var okej. Samtliga föräldrar var positiva till att deras barn skulle medverka i min intervju och ett par föräldrar önskade mig också lycka till med uppsatsen. Tack vare fantastisk välvilja och tillmötesgående hos såväl elever som föräldrar uppstod därför aldrig några svårigheter för mig i inhämtandet av information till min uppsats.

Jag har försökt använda mig av ganska öppna frågor i min intervju för att inte påverka resultatet i någon bestämd riktning. Frågorna är indelade i fyra olika områden som tillsammans täcker de olika frågeställningar jag utgår ifrån i min uppsats. Det är underlättande i sammanställningen av intervjun och är också tydligt för eleverna.

3.4 Metodkritik

Mitt val att använda mig av en kvalitativ metod i min uppsats är, som jag tidigare beskrivit, ganska självklar eftersom jag egentligen inte har så mycket att välja på. Det finns dock nackdelar med en sådan metod, vilket kan påverka resultatet. En kvalitativ metod i form av personliga intervjuer kan innebära att informanterna känner sig tvungna att svara på ett visst sätt eftersom de inte kan vara anonyma för den som intervjuar. Informanterna kan också känna sig hämmade eftersom de vet att allt som sägs registreras. Resultatet kan också påverkas av hur relationen mellan den som intervjuar

och respondenterna är. Den som håller i intervjun kan också uppnå ett resultat han/hon önskar genom att ställa ledande frågor till respondenten.

Trots ovanstående känner jag mig trygg i användandet av den här metoden. Det känns som att jag har fått uppriktiga och väl genomtänkta svar på mina frågor. Vi har haft gott om tid på oss och eleverna har vågat beskriva både positiva och negativa erfarenheter från sin skoltid med vetenskapen om att informationen aldrig kommer nå ut till någon annan lärare. Jag har fått svar på det jag velat och förväntat mig under samtliga intervjuer och eftersom både jag och eleverna under intervjun har haft möjlighet att utveckla både frågor och svar har det insamlade materialet varit lätt att sammanställa och analysera.

4 Resultatredovisning

I de följande avsnitten redovisar jag resultatet av intervjuerna. Jag har valt att ha en rubrik för varje frågeställning för att på ett enkelt och tydligt sätt kunna ge en översikt av vad eleverna svarat på varje fråga.

4:1 Vad innebär, för andraspråkseleverna, en väl fungerande undervisning i den svenska skolan?

Samtliga informanter tycker det är oerhört viktigt att all personal på skolorna ute i landet ska ge alla elever rätt till lika utbildning. Deras erfarenhet pekar på att en samverkan mellan modersmåslärare, Svenska som andraspråklärare och övriga ämneslärare är nödvändig för att kunna tillgodose detta. De menar också att det krävs stort engagemang från lärarnas sida, framför allt ämneslärarnas, för att kunna anpassa och variera sin undervisning så att alla elever ska ha möjlighet att förstå, utvecklas och motiveras. Vidare nämner de ytterligare faktorer som är av betydelse för att undervisningen skall fungera. De tycker det är viktigt att de får känna sig sedda, att de får sin identitet bekräftad och respekterad av skolans personal och elever och att de kan känna sig trygga och säkra på skolan. De anser också att lärarna måste vara lyhörda för att förändra och förbättra undervisningen för att skapa goda förutsättningar för alla att lyckas.

Informanterna, som går i olika arbetslag på skolan och därmed inte undervisas av samma ämneslärare, berättade om olika metoder deras lärare använder sig av för att kunna möta olika individers krav på undervisningen. Två av eleverna har erfarenhet av den så kallade genrepdagogen och cirkelmodellen även om de innan inte visste att det fanns ett namn för det sättet att arbeta på. De berättade om hur de i exempelvis NO-ämnet biologi fått prata om och läsa olika texter om specifika teman och därmed både utöka sitt ordförråd och sin kunskap i ämnet. Efter det har de både tillsammans med läraren och på egen hand fått skriva texter för att sammanfatta vad de lärt sig. Det råder ingen tvekan om att eleverna har positiva minnen av det här sättet att arbeta på och gärna vill göra det igen.

4:2 Är det viktigt för andraspråkseleverna att de får möjlighet att utveckla andraspråket parallellt med sitt modersmål?

I vår kommun är tyvärr bristen på modersmåls lärare stor och det är långt ifrån alla som ens blir erbjudna modersmålsundervisning. Den modersmålsundervisning som i dagsläget erbjuds är till största delen utlagd efter skoltid en gång i veckan. Tiden varje gång är mellan 30 och 40 minuter. En av modersmåls lärarna går dessutom in cirka 20 minuter en gång i veckan på någon av elevernas ordinarie lektioner och ger stöd i den undervisningen, så kallad studiehundledning. En diskussion med en grannkommun har just inletts där man eventuellt kommer att ha ett utbyte mellan kommunerna vilket skulle möjliggöra att ett större antal andraspråkselever kommer erbjudas att få fortsätta utveckla sitt modersmål.

Då forskning, exempelvis Thomas & Colliers studie (Thomas & Collier 1997, i Axelsson 2004:518), kring det här visar att det bästa sättet att lära sig för andraspråkseleverna är just att få fortsätta läsa sitt modersmål parallellt med sitt andraspråk, torde min ovanstående fråga till informanterna vara ganska onödig. Tre av informanterna svarar att de tycker det är väldigt viktigt för dem att få fortsätta utveckla sitt modersmål medan den fjärde, en flicka, tycker att det är helt onödigt. Hon förklarar sitt svar med att hon inte längre har behov att lära sig allt på sitt modersmål, hon känner att det är tillräckligt med att prata på sitt modersmål om vardagliga ting hemma med familjen. Det viktiga för henne är att få nya ämneskunskaper på sitt andraspråk för det kan hon ha större nytta av i sin framtid, som hon tänker sig här i Sverige.

Svaret var till en början förvånande och mycket oväntat men efter att ha lyssnat på hennes spontana men ändå omsorgsfulla förklaring förstår jag lite bättre hur hon tänker. Hon berättar att hon tidigare lagt ned väldigt mycket tid på att lära sig nya ord och uttryck både på modersmålet och på andraspråket. Vid sidan av detta har hon dessutom tampats med ytterligare ett språk, engelska. I och med skolstarten i sjuan kände hon att kraven i de olika ämnena ökade. Tiden för modersmålsundervisningen låg dessutom till största del utanför skoltid vilket inkräktade på läxläsningstid och fritidsaktiviteter. Till föräldrarnas stora besvikelse bestämde hon sig då för att sluta med modersmålsundervisningen. Flickan berättar att föräldrarna i efterhand har visat förståelse och respekt för hennes val och de ser goda resultat i skolans alla ämnen som

viktigare än att upprätthålla sitt modersmål som de faktiskt har möjlighet att bibehålla och utveckla ändå i hemmet.

De tre övriga informanterna ser annorlunda på sin framtid, de vill hålla alla vägar öppna ifall de någon gång skulle vilja flytta tillbaka till sitt hemland eller till föräldrarnas hemland. De har vid några tillfällen besökt släktingar som bor kvar i det gamla hemlandet och uppskattat det väldigt mycket. Både eleverna och deras föräldrar känner därför ingen tvekan kring att upprätthålla modersmålet parallellt med övrig undervisning. Eleverna anser inte att arbetsbelastningen blir för hög för dem, de känner dessutom att det är värt mödan och att det är roligt att få bibehålla någon slags kontakt med sitt forna ursprung. Vad de däremot har synpunkter på är själva undervisningsformen. Deras nuvarande modersmållärare är inte speciellt angelägen om att anpassa undervisningen till olika ämnesområden de arbetar med i skolan. Det är mycket fokus på grammatik och att läsa om det gamla hemlandets historia och kultur. Trots detta är eleverna mycket glada över att få möjligheten att studera på sitt modersmål. Deras önskan är att få utökad undervisningstid per vecka då den i nuläget är mycket liten i jämförelse med exempelvis undervisningstiden i svenska.

4:3 Har föräldrasamverkan en betydande roll för andraspråkselevnas skolresultat?

Samtliga informanter anser att det är väldigt viktigt att deras föräldrar har inblick i det som sker i skolan och att de dessutom är delaktiga i läx- och provläsning och visar stort intresse för deras resultat. Två av informanterna är mycket nöjda med sina föräldrars intresse och engagemang i skolarbetet. De är övertygade om att föräldrarnas innerliga och genuina intresse påverkar dem i positiv riktning och ger dem ytterligare motivation till att få goda studieresultat.

En av informanterna känner att han har hög press på sig själv på grund av att hans äldre syster haft mycket goda resultat i skolan och han har därför dessa att leva upp till. Hans föräldrar tycker att skolarbetet är oerhört viktigt men har under årens lopp alltid visat större uppmärksamhet för systemens studier. Den här eleven upplever tyvärr därför att hans motivation pendlar upp och ned, upp i medgångar och kraftigt ned i motgångar. Hans önskan är att hans föräldrar ska se mer till att syskonen är olika individer som har

olika lätt för sig och inte tro att alla automatiskt kan uppnå samma resultat bara för att de kommer från samma familj. Hans bestämda uppfattning är också att det inte alltid är positivt med allt för stort föräldraengagemang. Elevens egen erfarenhet talar för att alltför intensivt och krävande föräldrar istället kan skapa motsatsen, nämligen skoltrötthet och ovilja. Trots allt känner han glädje över föräldrarnas intresse och i hans eget fall tror han att det har lett till högre resultat i jämförelse med om han inte haft deras påtryckningar.

Den fjärde informanten, en flicka, tycker precis som de övriga att föräldrasamverkan är viktigt och att det kan påverka studieresultaten positivt. Hon sade till en början att hennes föräldrar visar intresse för hennes skolgång men jag förstod efter några följdfrågor att hon egentligen inte tycker att de intresserar sig tillräckligt. Hon får ta stort eget ansvar för sina studier och det verkade under intervjun nästan som att hon skämdes över att det var på det sättet.

Något mycket positivt och glädjande är att alla eleverna känner att deras föräldrar redan från början fått en god inblick i skolans verksamhet. De flesta lärare har varit mycket tillmötesgående och visat intresse för familjerna och deras situationer. Föräldrarna har bjudits in till skolan och det har funnits tolk till hands för att kunna hjälpa till med översättning. De tycker också att skolan har ett mycket väl fungerande bedömningsverktyg, Unikum, där föräldrarna via datorn ges möjlighet till att få inblick i vad eleverna arbetar med i de olika ämnena och hur de presterar. Tack var olika översättningsfunktioner på internet kan de, vid behov, översätta det lärarna skrivit på Unikum och därmed tillgodose sig informationen. På samma sätt kan de också lämna information eller kommentarer till lärarna via Unikum.

4:4 Upplever andraspråkselever i hög utsträckning att de får förenklade texter och uppgifter av sina lärare? Hur påverkar det dem i så fall?

Endast två av informanterna har vid något enstaka tillfälle under sin totala skoltid i Sverige fått förenklat material och uppgifter som de upplever legat under den utvecklingsnivå de befunnit sig på. De anser att det känns kränkande och båda har sagt till sina lärare eller andra vuxna hur de upplevt situationen, vilken då rättats till. Däremot kommer samtliga elever ihåg de olika hjälpmaterial de fick när de var yngre exempelvis läroböcker såsom ”Äppel Päppel” (Lily Jakobson, Esselte Studium 2002)

och ”Svenskbiten” (Aspelin & Carlsson, Gleerup 2005). Dessa läromedel ser de dock som något de var i behov av och som passade den utvecklingsnivå de befann sig på då.

En av flickorna, som är född i ett annat land, har vid upprepade tillfällen, av samma lärare fått enklare material tillsammans med de elever som är i behov av specialhjälp. Hon känner att hon blir orättvist behandlad och att hennes lärare gör det enkelt för sig när han gör på det viset. Hon förstår att tanken bakom på sätt och vis är god, att han vill hjälpa henne att göra så hon lätt ska hänga med och förstå. Samtidigt känner hon att han inte tycker att hon är tillräckligt duktig, att han inte ger henne möjlighet att utvecklas och utmanas och det uppfattar hon som otroligt hämmande och inspirationslöst. Trots flera samtal med sin klasslärare om detta har inte situationen blivit bättre. Hon vågar inte berätta något hemma om det med risk för att föräldrarna ska bli upprörda och ta kontakt med berörd lärare och förvärpa situationen.

En annan av eleverna, en pojke som är född i Sverige, har aldrig utsatts för att någon gett honom ett förenklat läromedel. Däremot har han dåliga erfarenheter av de språkprov, så kallade BOKUP-tester (Birgitta Johansson, BOKUP-produkter 2003), som görs med jämna mellanrum för att se om eleverna är i behov av Svenska som andraspråk. Han upplever dessa som både kränkande och förnedrande. Uppgifterna i de här testerna, känner han, ligger på en så orimligt låg nivå att det är näst intill ett dumförklarande bara man ger någon ett sådant test. Den här eleven tycker att det borde finnas andra möjligheter att avgöra om man är i behov av andraspråksundervisningen eller ej. Han anser också att det egentligen borde räcka med en dialog mellan lärarna i Svenska och Svenska som andraspråk för att avgöra huruvida eleven behöver extra stöd i svenska eller inte.

Samtliga elever uppfattar det generellt som att många ämneslärare anstränger sig för att hjälpa dem till bättre förståelse ifall de behöver det. De känner att de behärskar svenska så pass bra att de sällan har problem när det gäller att hänga med i den ordinarie undervisningen. Men de uppfattar det som att lärarna ändå ofta frågar och erbjuder dem stöd så att de ska ha samma förutsättningar som de andra eleverna att lyckas med sina studier. I många lektionssalar finns också lexikon och ordlistor på elevernas modersmål för att underlätta för dem.

Vid ett par tillfällen har två av eleverna, en pojke och en flicka, känt att de fått uppgifter av lärarna som legat på en för hög nivå för dem. Där har lärarna haft för höga krav på dem och förväntat sig att eleverna ska klara av något som de själva känt att de inte behärskat. Pojken tyckte det var smickrande och motivationshöjande och att det dessutom gav honom bättre självkänsla när läraren gav honom så pass svåra uppgifter och ändå trodde att han skulle klara av dem. Flickan tyckte istället att det var pinsamt att säga ifrån och blev rädd att läraren aldrig mer skulle ge henne lite svårare uppgifter om hon sade att hon tyckte det var på en alldeles för hög nivå. Till slut hade hon dock vågat säga som hon kände och läraren hade då visat förståelse och gav henne fortsättningsvis lite lagom svåra uppgifter och var dessutom alltid noga med att fråga flickan hur hon uppfattade uppgifterna hon fick.

5 Diskussion och slutsatser

När det gäller min första frågeställning, vad som för andraspråkseleverna innebär en väl fungerande undervisning i den svenska skolan, blir min slutsats av de olika informanternas sammanvägda svar mycket likt tidigare forskningsresultat. De elever jag intervjuat anser att det allra viktigaste är att de ges samma förutsättningar för en likvärdig utbildning som övriga elever. De tycker också att det är en förutsättning att lärarna samverkar för att underlätta för andraspråkseleverna genom att ämnesintegrera och jobba ihop med modersmållärarna. Då blir det lättare att skapa en helhet i undervisningen. Andra viktiga faktorer för dem är att lärarna använder olika arbetssätt i sin undervisning som främjar lärandet och utvecklingen av såväl språkkunskap som ämneskunskap. En sammanvägning av dessa samtliga faktorer bidrar således till att skapa en väl fungerande undervisning för våra andraspråksinlärare i den svenska skolan.

Resultatet av min första frågeställning förvånar mig inte speciellt mycket, det är egentligen ganska självklara saker som eleverna nämner. Mycket glädjande är dock att ett par av dem faktiskt nämnde Genrepedagogiken eller Cirkelmodellen som ett sätt som de verkligen uppskattat och där de känt att de lärt sig oerhört mycket. Positivt är också att jag under mina intervjuer får känslan av att eleverna i stort sett är mycket nöjda med den undervisning de får nu på skolan och ser den som väl fungerande. De nämner inget de känner saknas eller är otillräckligt, snarare lyfter de fram positiva faktorer som hög trivsel, samhörighet, trygghet och gott lärande vilket är väldigt roligt.

På den andra frågeställningen hade jag faktiskt förväntat mig ett enhetligt svar från samtliga informanter. Sedan allra första dagen på min utbildning i Svenska som andraspråk har jag läst och lärt mig mycket om hur viktigt det är att andraspråkseleverna får utveckla sitt modersmål parallellt med andraspråket. Thomas & Colliers resultat av sin studie (Thomas & Collier 1997, i Axelsson 2004:518) som jag beskrivit tidigare i min uppsats talar också verkligen för detta. Från början hade jag därför inte kunnat föreställa mig att något annat skulle vara att föredra. Men efter min intervju har jag faktiskt fått ökad förståelse för att inte alla av de som blir erbjudna väljer att få modersmålsundervisning. Delvis för att den är så pass liten i förhållande till övrig undervisningstid i andra ämnen, vilket innebär stort eget ansvar för att lära sig mycket på

egen hand, men också för att tiden ligger direkt i anslutning till en lång skoldag utanför ordinarie undervisningstid. När andra går hem och slappnar av efter skolan eller sätter sig med läxläsning eller provläsning har andraspråkseleverna ytterligare en lektion. Att det blir merarbete är inget man kan komma ifrån, i synnerhet om man redan tycker det är tillräckligt med de två språken Svenska och Engelska.

När man är barn eller tonåring ser man kanske inte så långt fram i tiden. Nuet och den närmaste framtiden är det som blir viktigast. Många ungdomar har en bestämd uppfattning om att de redan är så gott som vuxna och tänker och agerar därefter. De tror att deras åsikter de har just nu kommer att vara beständiga livet ut. När jag hörde en av informanterna berätta om hennes val att inte fortsätta utveckla sitt modersmål i skolan eftersom hon redan nu var säker på att hon aldrig skulle ha användning för det mer än i enkla vardagssituationer blev jag fundersam. Huruvida hennes resonemang i detta är rätt eller fel är svårt att bedöma. Kanske vill hon en dag återvända till sitt gamla hemland och kanske upptäcker hon då att hennes modersmål inte räcker längre än till ganska enkla samtal i vardagssituationer. Då får hon återigen sätta sig i skolbänken för att lära sig ämneskunskaper hon redan kan, fast på sitt tidigare förstaspråk. Slöseri med tid kan man tycka. För en tonåring med allt vad det innebär är det kanske ändå rätt beslut. Var och en känner sina egna begränsningar och ibland kan för mycket inläring innebära att man tappat motivation och istället inte lär sig något alls eller väldigt lite. Möjligen hade det blivit så för den här flickan om hon fortsatt med modersmålsundervisningen.

För de övriga informanterna och deras föräldrar är modersmålsundervisningen en möjlighet till att upprätthålla en slags länk det gamla hemlandet. De finner den oerhört viktig även om undervisningstiden är långt ifrån tillräcklig i förhållande till svenskundervisningen. Att undervisningen dessutom sker utanför ordinarie skoltid är inget som bekymrar dem. Däremot önskar eleverna en annan utformning på undervisningen än den de har idag men de är ändå tacksamma över att de har den.

Resultatet av min tredje frågeställning, ifall föräldrasamverkan har en betydande roll för andraspråkselevernas skolresultat, är rörande och helt i enlighet med tidigare forskning, då exempelvis Corson som jag nämnt tidigare i min uppsats (Corson 1998, i Axelsson 2004:526-529). Samtliga informanter tycker det är oerhört viktigt med delaktiga föräldrar och de som har det stödet är stolta och glada över det. Det är bara pojken med höga förväntningar på sig efter sin storasystems framgångar som har synpunkter på att det

inte alltid bara behöver vara positivt med stort engagemang från föräldrar. Där är jag benägen att hålla med honom. Om delaktigheten och intresset enbart är av positivt slag och kraven som ställs av föräldrarna är rimliga, ser jag det som något som kan motivera och sporra eleverna till fortsatt goda studieresultat. Om föräldrarnas delaktighet istället övergår till orimligt högt ställda krav, besvikelse och irritation kan det snarare fälla än stötta elevernas utveckling.

Jag känner stor empati för flickan, vars föräldrar inte visar något större intresse för hennes skolgång och studieresultat. Hon uttrycker tydligt hur viktigt hon tycker att det är och jag vet att hon kämpar hårt i skolan för att nå goda resultat. Tyvärr har hon förmodligen ingen att dela dem med och trots att hon säger att hon inte behöver hjälp med vare sig läxläsning eller provläsning tror jag att hon skulle önska att hon fick det.

Generellt kan man ändå sammanfatta resultatet som att eleverna känner att föräldrarnas intresse och engagemang stärker dem och ökar motivationen till att nå goda resultat i skolan. Stolthet, hjälpsamhet och välvilja är tre nyckelord som sammanfattar elevernas syn på föräldrasamverkan i skolan. Eleverna är väldigt måna om att lära sig mycket i skolan och prestera goda resultat men de är faktiskt ännu mer angelägna om att deras föräldrar skall bli stolta över dem och uppmuntra dem till ytterligare framgång. Det ser jag som ett tydligt bevis för hur viktigt det faktiskt är med föräldrasamverkan.

Resultatet av den fjärde och sista frågeställningen blev ganska väntad. Tre av eleverna har vid få eller bara något enstaka tillfälle råkat ut för lärare som gett dem förenklade texter och uppgifter och då de berättat att de känt sig kränkta har de både fått en ursäkt och misstagen har rättats till. Att två av dem råkat ut för motsatsen, att de fått uppgifter som de själva ansett varit för svåra för dem, såg eleverna inte som kränkande utan snarare som roligt därför att lärarna trodde på dem och tyckte att de var så pass duktiga att de kunde klara av uppgifter av hög svårighetsgrad.

Det som gjorde mig mycket upprörd var när en av informanterna berättade om hur hon i ett ämne hela tiden får samma enkla material som de elever i klassen som behöver specialundervisning. Man kan ha förståelse för att läraren vill hjälpa flickan så att hon lättare ska kunna hänga med i undervisningen och att läraren dessutom kanske inte vet hur man kan individualisera för en andraspråkselev. I det här fallet borde läraren genast

ta kontakt med en lärare i Svenska som andraspråk för att få hjälp med att hantera detta bättre. Oförklarligt för mig är dock varför inte flickans klasslärare tar sitt ansvar och pratar med den andra läraren om hur flickan upplever det. Det är verkligen bedrövligt och oerhört kränkande. Tyvärr inser jag att hon kanske inte är den enda på skolan som upplever sig orättvist behandlad av den här läraren.

Min undersökning visar ändå sammantaget på ett ganska gott resultat i den här frågan om man bortser från flickan i det föregående stycket. Eleverna upplever överlag att deras ämneslärare på olika sätt anstränger sig för att skapa samma förutsättningar för andraspråkseleverna att lära sig som för de övriga eleverna. De har goda erfarenheter av enklare material från när de var yngre och behövde det och det materialet kändes av den anledningen inte kränkande.

Sammanfattningsvis tycker jag att resultatet av min undersökning i huvudsak blev mycket positivt. Oerhört glädjande är att samtliga informanter trivs i skolan, känner att de får stöd av sina lärare om de behöver och känner att de lär sig mycket under lektionerna. Det stärker mina tankar kring hur jag själv vill arbeta i min framtida yrkesroll som lärare i Svenska som andraspråk på skolan. Förutsättningarna har inte ansetts som de bästa på vår skola då vi saknat både modersmålslärare och utbildade lärare i Svenska som andraspråk. Trots detta verkar det som att vi har lyckats ganska bra, delvis genom att så många av ämneslärarna faktiskt tar sitt ansvar och lägger ned kraft och möda på att ge andraspråkseleverna samma möjligheter som övriga elever. Min förhoppning är att situationen på skolan kommer att bli ännu bättre och jag gläds över att jag kommer att utgöra en del av den utveckling skolan har framför sig.

6 Källförteckning

Abrahamsson, N. (2009): *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.

Axelsson, Monica (2004): Skolframgång och tvåspråkig utbildning. I: *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Red. Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg. Lund: Studentlitteratur.

Axelsson, Monica (2009): *Många trådar in i ämnet*. Stockholm: Utbildningsförvaltningen.

Kenneth Hyltenstam (1995): Inledning. I: Ceru, E. (1995): *Svenska som andraspråk, Mera om språket och inläring*. Lärarbok 2. Stockholm: Natur och Kultur.

Gibbons, P. (2002): *Stärk språket, stärk lärandet: språk och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Holmegaard, Margareta & Wikström, Inger (2004): Språkutvecklande ämnesundervisning. I: *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Red. Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg. Lund: Studentlitteratur.

Johansson, Britt (2009): Knutbyprojektet. I: *Många trådar in i ämnet*. Red. Monica Axelsson. Stockholm: Utbildningsförvaltningen.

Kuyumcu, Eija (2004): Genrer i skolans språkutvecklande arbete. I: *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Red. Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg. Lund: Studentlitteratur.

Otterbeck, J. (2000): *Islam, muslimer och den svenska skolan*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1 – Intervjufrågor till informanterna

Del 1: Svenska som andraspråk

1. Har du läst/Läser du Svenska som andraspråk på den här skolan? Om ja: hur många år har du läst Svenska som andraspråk?
2. Hade du läst Svenska som andraspråk innan du kom till den här skolan? Om ja: hur många år?
3. Hur ser undervisningen ut i Svenska som andraspråk? Hur uppfattar du den?
4. Har läraren/lärarna i Svenska som andraspråk försökt anpassa sin undervisning till olika ämnesområden eller teman du läser parallellt i andra ämnen?
5. Undervisar SvA-läraren flera elever med olika modersmål samtidigt i samma grupp?
6. Har din SvA-lärare något samarbete med modersmållärare eller någon annan ämneslärare som du känner till? Om ja: vad för typ av samarbete?

Del 2: Modersmålsundervisning

1. Får du i dagsläget undervisning i ditt modersmål? Om ja: hur mycket tid varje vecka, under vilka former och hur ofta?
2. Fick du undervisning i ditt modersmål innan du började på den här skolan?
3. Tycker du det är viktigt att få fortsätta utveckla ditt förstaspråk? Varför/varför inte?
4. Hur ser modersmålsundervisningen ut och hur uppfattar du den?
5. Försöker modersmållärarna anpassa sin undervisning efter det man lär sig i de andra skolämnena?
6. Har modersmålläraren något samarbete med SvA-läraren eller någon annan ämneslärare som du känner till? Om ja: vad för typ av samarbete?

Del 3: Föräldrasamverkan

1. Tycker du det är viktigt att föräldrar är engagerade och delaktiga i sina barns skolgång? Varför/varför inte?
2. Känner du att dina föräldrar är delaktiga i din skolgång? Om ja: på vilket sätt?
3. Tycker du att dina föräldrar har god inblick i skolans verksamhet?
4. Skulle du önska att situationen var annorlunda (t ex att dina föräldrarna fick bättre inblick i verksamheten, var mer engagerade i din skolgång eller liknande)?

Del 4: Ämnesundervisning och skola

1. Tycker du att du lär dig tillräckligt i skolan eller har du högre eller lägre ställda krav på undervisningen?
2. Ges du större, mindre eller lika stor möjlighet att lära dig i skolan som de elever som har svenska som förstaspråk?
3. Har du någon gång under din samlade skoltid fått lättare material av läraren för att underlätta för din förståelse? Har det varit bra eller dåligt? Varför?
4. Känner du dig nöjd med ämnesundervisningen?
5. Kan du nämna någon eller några saker som påverkar dina skolresultat positivt?

Bilaga 2 – Brev till informanternas föräldrar

Hej!

Mitt namn är Eva Nordwall och det är jag som undervisar Er dotter/son i ... på ...-skolan. Jag studerar samtidigt till lärare i Svenska som andraspråk på Högskolan i Gävle, 31-60 högskolepoäng. Just nu skriver jag en B-uppsats på 15 poäng om Svenska som andraspråk och modersmålsundervisning. XX har tillsammans med fyra andra jämgamla elever sagt ja till att vara delaktig i en undersökning kring det här ämnet. Min tanke är att jag kommer att intervjua eleverna var och en för sig. Resultatet kommer att redovisas i min uppsats men självklart kommer all information som framkommer i mina intervjuer behandlas med största sekretess och eleverna kommer att aidentifieras så att källan ej kommer kunna spåras. Går det bra för Er att XX deltar i min undersökning?

Tacksam för skriftligt svar från Er!

Med vänliga hälsningar från Eva